

Mikroekonometrija

Modeli zavisne promenljive sa ograničenjem

Master studije

Predavač: Aleksandra Nojković

Beograd, školska 2024/25

Struktura predavanja

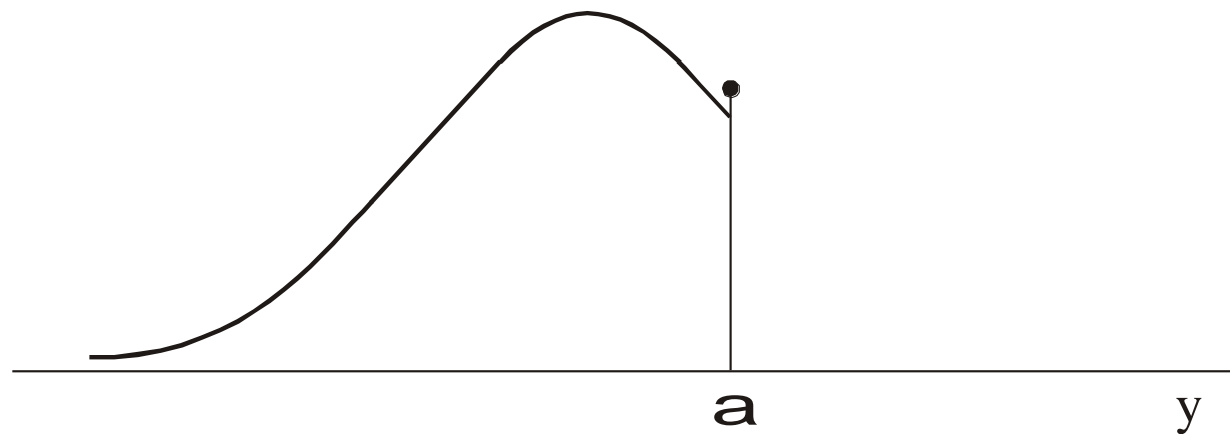
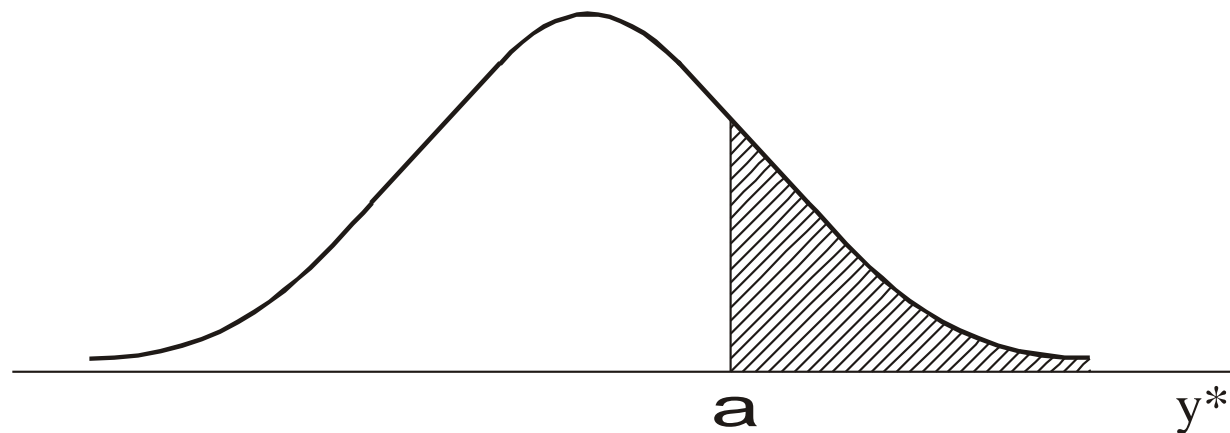
Modeli zavisne promenljive sa ograničenjem:

- Modeli odsečene raspodele zavisne promenljive
- Modeli cenzurisane zavisne promenljive
- Modeli korekcije uzoračkog izbora
- Modeli trajanja

Modeli ograničene distribucije

- Ograničene distribucije se koriste pri izučavanju neke kontinuirane pojave koja se javlja u ograničenom intervalu vrednosti.
- Podaci sa ograničenjem na vrednosti zavisne promenljive dele se na:
 - 1) Cenzurisane podatke, kada se neke opservacije **zavisne promenljive ne mere** iako su za njih **poznati podaci nezavisnih promenljivih**. Npr. za sve porodice koje su ispod linije siromaštva uzima se da su na samoj liniji.
 - 2) Odsečene raspodele, kada su vrednosti nezavisnih promenljivih poznate **jedino ako se vrednost zavisne promenljive opaža**, odnosno meri. Npr. iznos plaćenog poreza je poznat samo ako su prihodi pojedinca viši od nekog nivoa iznad koga se plaća porez, i slično.
- U literaturi se naješće posmatra uzorak izvučen iz normalne raspodele pod ograničenjem.

Funkcije gustine originalne i cenzurisane normalne raspodele

F-ja gustine cenzurisane normalne raspodele

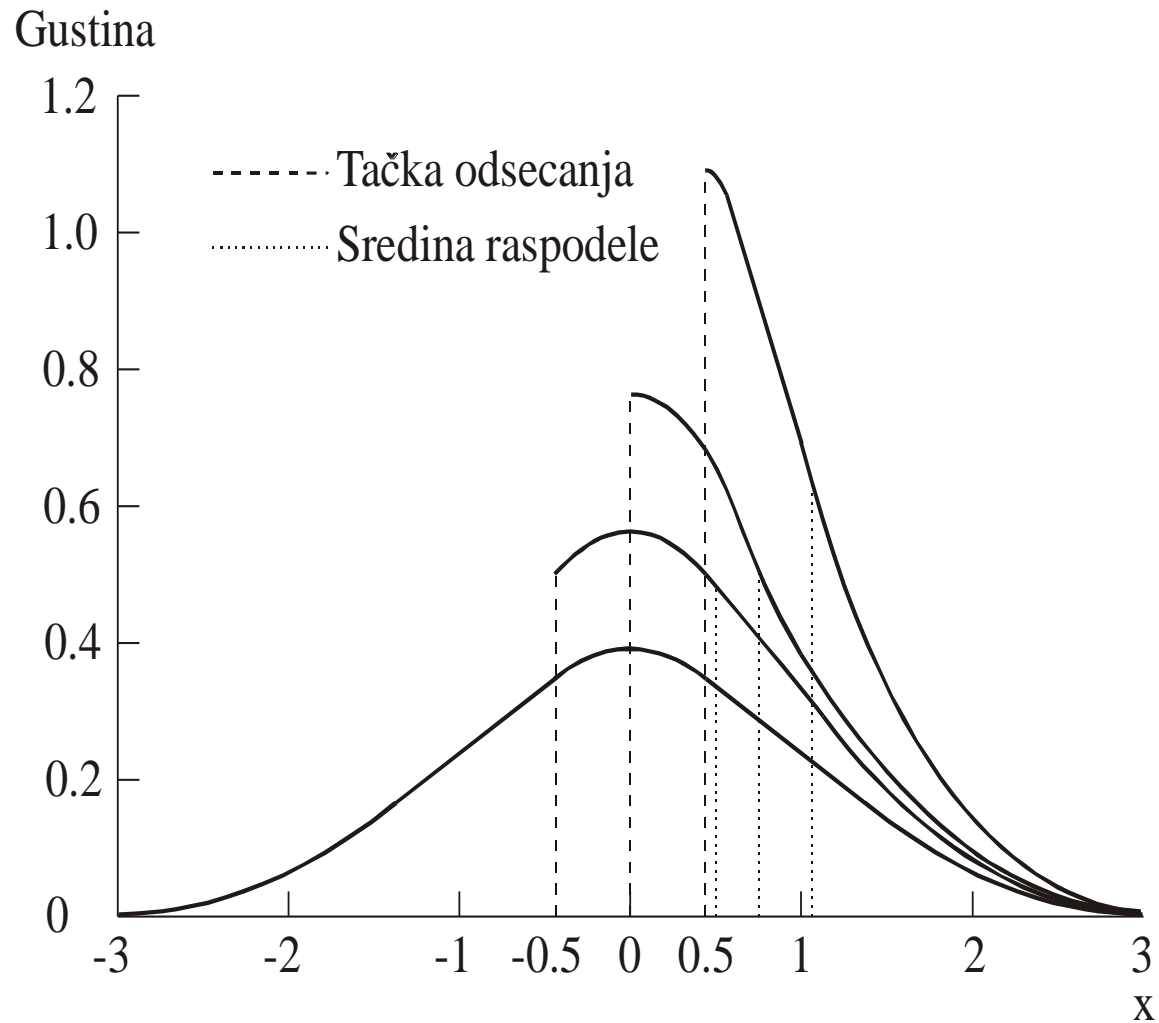
- Odgovarajuća funkcija raspodele cenzurisane slučajne promenljive y (za $y^* \sim N(\mu, \sigma^2)$) za $a = 0$ jeste: $\text{Prob}(y = 0)$

$$= \text{Prob}(y^* \leq 0) = \Phi\left(-\frac{\mu}{\sigma}\right) = 1 - \Phi\left(\frac{\mu}{\sigma}\right),$$

a za $y^* > 0$ slučajna promenljiva y ima funkciju gustine neprekidne slučajne promenljive y^* .

- Očekivana vrednost i varijansa cenzurisane normalne slučajne promenljive y definišu se kao funkcija parametara raspodele $y^* \sim N(\mu, \sigma^2)$ i tačke cenzurisanja a .

Funkcija gustine odsečene normalne raspodele

Modeli odsečene distribucije

- Očekivana vrednost i varijansa slučajne promenljive x sa odsečenom normalnom raspodelom definisane su kao:

$$E [x \mid \text{odsečeno}] = \mu + \sigma \lambda(\alpha)$$
$$\text{var} [x \mid \text{odsečeno}] = \sigma^2 [1 - \delta(\alpha)],$$

gde je $\alpha = (a - \mu) / \sigma$, a je tačka odsecanja (npr. -0,5; 0 ili 0,5 na slici), μ i σ^2 su parametri originalne normalne raspodele.

- $\lambda(\alpha) = \phi(\alpha) / [1 - \Phi(\alpha)] = \phi(\alpha) / \Phi(\alpha)$ ako je odsečen deo funkcije gustine ispod tačke a ($x > a$), pri čemu su ϕ i Φ funkcija gustine i kumulativne raspodele verovatnoće normalne stan. raspodele.
- Funkcija $\lambda(\alpha)$ se naziva inverzni Mills-ov količnik (*inverse Mills ratio*).

Ocenjivanje modeli ograničene distribucije

- Izostavljanje dela opservacija (odsečena raspodela) ili njihovo izjednačavanje sa vrednošću neke definisane granice dovodi do pristrasnosti.
- Zato je potrebno primeniti metod maksimalne verodostojnosti, **ocenjujući prvo verovatnoću** da se dobiju opservacije koje su iz intervala odsečenih vrednosti.
- Modeli slučajnog odsecanja (modeliranje izbora uzorka).

Modeli korekcije uzoračkog izbora

- Model ponude ženske radne snage (da li žene sa više dece u proseku zarađuju više?)
- Dvostepeni metod ocenjivanja funkcije zarada (Heckman-ova procedura):
 - 1) U prvom stepenu se ocenjuje verovatnoća da je žena zaposlena, koja se ocenjuje za svaku osobu u uzorku.
 - 2) U drugom stepenu se model determinisanja zarada koriguje, ugrađujući transformaciju **ovih predviđenih individualnih verovatnoća** kao **dodatnu objašnjavajuću promenljivu**.
- Pristrasnost usled izbora uzorka iz samo jednog dela populacije u suštini je rezultat uticaja promenljive koja nije merena, pa je sličan pristrasnosti usled izostavljanja relevantnog regresora.

Dve relevantne jednačine

1) Prvom jednačinom predstavljen je izbor uzorka:

$$z_i^* = \gamma'w_i + u_i ,$$

gde je: z^* latentna promenljiva (koja se ne opaža), w vektor egzogenih promenljivih, a u slučajna greška koja ima *normalnu standardizovanu* funkciju raspodele (PROBIT model).

2) Druga jednačina predstavlja regresiju koja je u našem istraživanju od primarnog interesa:

$$y_i = \beta'x_i + \varepsilon_i$$

gde je: x vektor egzogenih promenljivih (od kojih neke mogu biti prisutne i u vektoru w), a ε slučajna greška koja ima *normalnu* raspodelu.

- Uslov identifikovanosti je da postoji **bar jedna objašnjavajuća** promenljiva sadržana u vektoru **x koja ne ulazi u vektor w** (Maddala, 1983).

Dvostepena procedura

- Ako pretpostavimo da greške u_i i ε_i poseduju dvodimenzionalnu normalnu raspodelu sa sredinom 0 i *korelacijom* ρ ($(u_i, \varepsilon_i) \sim N_2 [0, 0, 1, \sigma_\varepsilon, \rho]$) i to uvrstimo u izraze za izračunavanje momenata, dobićemo regresioni model koji se može oceniti **na osnovu podataka iz uzorka kojim raspolažemo**:

$$\begin{aligned} E [y_i | y_i \text{ ulazi u uzorak}] &= E [y_i | z_i^* > 0] \\ &= E [y_i | u_i > -\gamma'w_i] \\ &= \beta'x_i + E [\varepsilon_i | u_i > -\gamma'w_i] \\ &= \beta'x_i + \rho\sigma_\varepsilon\lambda_i(\alpha_u) \\ &= \beta'x_i + \beta_\lambda\lambda_i(\alpha_u), \end{aligned}$$

pri čemu je $\lambda_i(\alpha_u)$ – **Mills-ov količnik**: $\lambda(\alpha_u) = \phi(\gamma'w_i / \sigma_u) / \Phi(\gamma'w_i / \sigma_u)$

- Dalje sledi da je: $y_i | z_i^* > 0 = E [y_i | z_i^* > 0] + v_i$
 $= \beta'x_i + \beta_\lambda\lambda_i(\alpha_u) + v_i.$

Heckit model

1. U prvom stepenu metodom maksimalne verodostojnosti ocenjuje se probit model i dobijaju se ocene $\hat{\gamma}$ na osnovu kojih se računa $\hat{\lambda}_i$ za svaku opservaciju.
2. U drugom koraku metodom ONK (odnosno, ukoliko se u obzir uzme problem heteroskedastičnosti greške v_i , metodom ponderisanih NK) ocenjuje se regresija y na x i $\hat{\lambda}_i$ i dobijaju se ocene parametara β i $\beta_\lambda = \rho\sigma_\varepsilon$ (oznaka b i b_λ):

$$E [y_i | z_i = 1] = \beta'x + \beta_\lambda \hat{\lambda} (\gamma'w).$$

- Ocene dobijene primenom Heckman-ovog dvostepenog metoda su *konzistentne i asimptotski normalne*, a moguće je dobiti odvojene konzistentne ocene za parametre ρ i σ_ε .
- Primer ARS 2002: Uzorak zaposlenih žena **nije slučajan?** (odluku o učešću u radnoj snazi žene donose na osnovu razlike između rezervacione i tržišne zarade).

Heckman-ov model (napomena)

- Primenom programskog paketa Eviews/Stata Heckman-ovo postupak (primenom MV) ne ocenjuje direktno parametar ρ , već sledeću transformaciju:

$$a \tanh \rho = \frac{1}{2} \ln \left(\frac{1 + \rho}{1 - \rho} \right)$$

- Ovaj rezultat je u tabeli predstavljen kao */athrho*, a zatim je data i ocena za ρ . Kako je $a \tanh(0) = 0$, testiranje hipoteze da je $a \tanh \rho = 0$ ekvivalentno je testiranju hipoteze da je $\rho = 0$.
- Slično tome, standardna greška polazne jednačine zarada ne ocenjuje se direktno u proceduri (već se ocenjuje */lnsigma*), ali se u tabeli može pročitati i ocena za netransformisano σ (σ_ε u modelu).

Modeli trajanja

- Predmet je analiza vremena između dva događaja tj. trajanje određenog stanja. Npr. koliko traje i od čega zavisi dužina nezaposlenosti, vreme između dva kvara mašine ili dve porudžbine i sl.
- U ekonomiji se pitanje dužine trajanja nekog stanja vezuje za **verovatnoću da se to stanje promeni**.
- Podaci se odnose na vremenske intervale (**vreme se ne meri kontinuirano**), pa se analiza svodi na upotrebu funkcije rizika, što nije moguće kada podaci posmatrane pojave nisu diskretni.
- Dve vrste podataka: ili se zna dužina nezaposlenosti ili je ispitanik još uvek nezaposlen.
- Funkcija rizika daje verovatnoću da nezaposlenost prestaje u vremenu t , uz uslov da je trajala sve do tog vremena.
- Reč je o **uslovnoj**, a ne bezuslovnoj **funkciji gusine**.
- **Pogodne funkcije rizika**: nepromenljiv rizik – eksponencijalna funkcija verovatnoće, za opadajući/rastući rizik – Weibull-ova raspodela.